

kako on odgovara na pitanja, odakle potječe današnja kriza kulture, u čemu ona sastoji i koji je najbolji izlaz iz nje?

Cielo razmišljanje Dra Zimmermanna svest ćemo u jedno i kazati svojim riječima ovako: Kriza kulture današnjeg čovječanstva je neporeciva, a dolazi odatle, što mnogostrukost i razročnost suvremenih ideologija ne mogu imati unutrašnjeg jedinstva ni neke »čvrste točke«, o koju bi se sigurno uprle. Racionalizam i pohlepa za prevažću raztrgaše ljudsku dušu. Ova raztrganost ljudske duše dovela je čovjeka dotle, da ju je izgubio i predao se u robstvo materije, koja se sada okrenula protiv njega, učinila ga strojem i zavladała njime.

Prvi je dakle uvjet za izlaz iz suvremene krize kulture oslobođenje od materializma i čistoga racionalizma, a zatim usmjerivanje na put stvaranja cjelovitosti duše.

Koji je prvi korak na tom putu? O njemu knjiga Kriza kulture upravo najljepše i najuvjerljivije govori, te ta strana i čini najoriginalniji i najvažniji dio čitavog rada. Ta je strana najpozitivniji dio ciele knjige.

Neprestani ceterum censeo Dra Zimmermanna za izlaz iz suvremene krize kulture jest: čudoredni preporod čovjeka, koji se — da uzput dodamo — ne može postići samim prosvjetljenjem razuma, nego i istovremenim oplemenjivanjem volje i srдца. Mogli bismo navesti nebrojena mjesta iz knjige, na kojima se sveudilj ponavlja misao: »Čudoredna pobjeda čovječanstva jest posljednji najviši cilj svih borba, koje će u poviesti čovječanstva zadržati najdublji kulturni smisao života« (str. 19). Ili: »Obćenito možemo reći, da kriza sastoji u praktičnoj negaciji etičkih vrijednosti« (26), »Čudoredno oplemenjeni um treba da vlada među ljudima« (61) kao i zaključak: »Bez obzira na pobjedu oružja, suton kulture je neizbježiv, ako ne prevlada istinski preporod društveno čudorednog života« (144).

Možemo zaključiti: Dr. Zimmermann je svoje stanovište podpuno jasno obrazložio i utvrdio. Sa svoje strane on je sve učinio, da knjiga izvrši svoju blagotvornu misiju. Pisana nesamo oštrinom uma, nego i toplinom srдца, imade stranica najčistije metafizike, ali ujedno i — rekao bih — upravo pjesničkoga zanosa (u potonjem pogledu u ljubavi prema hrvatskom narodu, uz toliko drugih stranica, osobito se iztiču str. 96., 97. i 98.) Djelujući na taj način na cielu dušu čovjeka, knjiga je kadra oduševiti i zanieti čitaoca. Zato će ona, nema sumnje, svoju ulogu častno i obilno izvršiti kod svakoga, tko je bez predzaseda pročita.

I po svom sadržaju i po svojoj metodi obradbe knjiga stoji na znanstvenoj visini. Takva, kakva jest, služi na čast nesamo hrvatskom narodu, nego bi se njome ponosio i svaki evropski narod, mnogo veći i napredniji od hrvatskoga. Kod nas je ona našla zasluženo vanjsko priznanje u činjenici, da ju je izdala Hrvatska Akademija Znanosti i Umjetnosti, najviša naša naučna ustanova.

Čitateljima Bogoslovske Smotre bilo bi suvišno knjigu preporučivati, jer djelo »Krizu kulture« Dra Zimmermanna odgovara priekoj potrebi hrvatske inteligencije za dubljim, ozbiljnim filozofijskim pogledima. Kao izraz suvremene stvarnosti, a ipak ne utučen i ne zamračeni pesimizmom »propasti Zapada«, već osvijetljeno i zanešeno optimizmom čudorednog preporoda čovječanstva — ono mora postati doživljaj intelektualca — njegov praeambulum spiritualitatis i etičkih nazora.

Dr. Juraj Paša

Dr. V. Keilbach: Tajanstvene poruke »duhova«. Da li se javljaju duše pokojnih? Zagreb, 1943, 12°, str. 64, ciena 40 Kuna.

Gornja knjižica prof. dra. Keilbacha odgovara na sva pitanja, što običnoga čovjeka zanimaju, kad je govor o spiritiziranju. Unatoč činjenice, da se spiritisti nisu pomogli s odgovorima »duhova« ni sebi, ni ljudskom društvu ni u jednom pitanju, spiritističke se zabave održavaju i nadalje. Možda im manje poklanjaju vjeru inteligentniji krugovi, a u većem dielu ljudi bez jače inteligencije. Iznositi dakle u popularno-znanstvenom obliku

odgovore na pitanja, koja se svakomu nadaju u vezi sa spiritističkim pokretom, uvijek je zahvalan posao. A u našoj sredini i baš u ovo vrijeme, što ga proživljavamo, taj je posao i potreban. Zato nema sumnje, da će ova na znanstvenim pretpostavkama napisana knjižica mnogo koristiti onima, koji u pitanju spiritizma žele saznati istinu.

Prof. Keilbach se ispravno opredjeljuje za ono shvaćanje, koje nastoji protumačiti spiritističke pojave, ne posizujući bezuvjetno za »duhovima«. No on podjedno ne odklanja svako uplitanje »duhova« u zbivanja ljudskog života, tek ih označuje pravim imenom, kad ih nazivlje »suparnicima Božjim«. Za znanstveno tumačenje tajanstvenih pojava, veli, da ne treba nužno (»znanost ne vidi stroge potrebe«, str. 57.) »priznati egzistenciju duhova kao izvansvjetskih bića«. Stilistički bi bilo ispravnije reći, da kod tumačenja ne treba posizati za »duhovima«. Egzistenciju »duhova« kao izvansvjetskih bića treba naime priznati, samo je ne treba nužno uzeti kao tumač tajanstvenih pojava. To i jest piščeva misao.

Jednako bi mogla običnog čovjeka zavesti tvrdnja, da »duhovi nisu bezuvjetno i pod svaku cenu podređeni Bogu, nego nastupaju kao zagonetno-samostalna bića« (str. 58). Nema bića nepodređenih Bogu, pa makar se govorilo i o »suparnicima Božjim«. I kad oni samostalno nastupaju »kao zagonetno-samostalna bića«, mogu se opirati volji Božjoj kao i čovjek.

Ratom razrovani vjerski život narodâ spušta se posvuda veoma nisko. Nije čudo, da protivnici vjere i kršćanskog života danas napose jatelj kršćanstva i zato uvijek opasan za kršćanski puk. Uvjeren sam, izrabljuju to psihičko stanje za svoje mutne ciljeve. Spiritizam je neprijatelj kršćanstva i zato uvijek opasan za kršćanski puk. Uvjeren sam, da da će ova knjižica baš ovako, kako je napisana, unieti potrebno svjetlo u mnogu dušu, koja se pod tegobama ratnih zbivanja i životnih tereta odlučuje u neznanju i na to, da preko »duhova« potraži utjehu i tračak izprazne nade.

Prof. A. Ž.

Dr. Andrija Živković: Otče naš. Razmatranja o molitvi Gospodnjjoj. Izdalo Društvo sv. Jeronima, Zagreb, 1943., 89, str. 96, cijena Kn 40.—

Quotidiana vilescunt. I u molitvi. Stalno ponavljanje jednog te istog molitvenog obrazca lako dovede do toga, da nam je srce daleko od Boga. Vriedito i za prekrasnu Gospodnju molitvu. Vjerni puk vrlo često izgovara riječi ove molitve. Neriedko je to jedina molitva, koju znadu ne samo oni najneukiji, nego i oni učeniji vjernici. No često je to, doista, samo »izgovaranje« riječi bez pravoga razumievanja sadržaja. Zato je potrebno što češće tumačiti vjericima prošnje Otčenaša. U tu će svrhu izvrsno poslužiti svećenima za pripremu a vjericima za pouku knjižica, što ju je napisao sveuč. prof. Dr. Andrija Živković, a izdalo zaslužno Društvo sv. Jeronima pod naslovom »Otče naš«. Liepim jezikom napisana i korisnim poukama izpunjena pročita se ova knjižica od devetdesetak stranica sa zanimanjem. Naročito čini ovu knjižicu zanimivom, što se pisac stalno navraća na suvremena pitanja u vezi s pojedinim prošnjama Otčenaša.

Već u razlaganju uvoda nadaje mu se prilike, da razpravlja o obztojnosti Božjoj, o razlozima našega vjerovanja, o biti Božjoj, a napose o zanimljivom, za naše vrijeme, pitanju, zašto Bog, dobar naš nebeski Otac, ne zaprieči ratove. U drugoj prošnji obrazlaže, među inim, djelovanje bezbožničke propagande, zaustavlja se i kod tamnih pojava i sjena u Crkvi, govori o bezbožnom komunizmu i podjeli zemaljskih dobara. Sve su to pitanja, koja su i te kako suvremena i na ustima širokih narodnih slojeva. Treba o njima čuti, što češće, izpravne odgovore: Pitanje odnosa Crkve i države nije od malog značenja i za naše prilike. Promicati sklad između ovih dviju vlasti pomoći će i redci ove knjižice o tom predmetu.